

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2012 | Vol. 4 | No. 3 | ISSN 1803-8220

ALI, Sabina – MACHART, Filip – VIMMR, Martin Kryšpín. (2012). Negativní aspekty slučování municipalit: analýza akademické diskuze *Acta Politologica* 4, 3, 263-283. ISSN 1803-8220.

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií

Negativní aspekty slučování municipalit: analýza akademické diskuze

Sabina Ali, Filip Machart, Martin Kryšpín Vimmr¹

Abstract:

This paper analyses negative aspects of municipal amalgamations in the european context. It focuses on two basic questions: What are risks of municipal amalgamations? Which negative consequences of municipal amalgamations are the most frequently mentioned in the academic discussion? Four european academic sources are analysed in this paper: two compilations edited by Paweł Swianiewicz (Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Government in Central and Eastern Europe, 2002; Territorial Consolidation Reforms in Europe, 2010), academic journal Local Government Studies which studies problematics of local politics in general and academic journal Scandinavian Political Studies which focuses on different topics of politics in Scandinavia. The analysis of academic sources is limited by the time period from 2000 to 2012.

During the research, there were created six categories of arguments against municipal amalgamations (based on basic categorization made by P. Swianiewicz). These categories cover these areas: Functionality of local community, institutional problems, access to local administration, voting behaviour, tensions in municipalities and economical problems. The way the arguments are distributed between different categories is discussed in the conclusion.

Key words: *Municipal amalgamation, municipal mergers, negative aspects of amalgamations, consolidation reforms*

1. Úvod

Již posledních šedesát let lze sledovat na poli evropské komunální politiky diskuzi o konsolidačních reformách [Keating 1995: 118-119]. Cílem těchto reforem je vytvoření funkčního, jednoduššího, efektivnějšího a levnějšího municipálního systému například prostřednictvím jejich konsolidace [Ceuninck, Reynaert, Steyvers, Valcke 2010: 807-808; De Peuter et al. 2011: 534; Swianiewicz 2002a: 317; Wollmann 2004: 641; Baldersheim, Rose 2010: 242-244].

Naplnění těchto cílů však s sebou může v některých případech nést četná úskalí. Pokud se podrobněji podíváme na průběh reforem v evropských zemích, můžeme mezi nimi

¹ Bc. Sabina Ali je studentkou magisterského oboru Politologie na Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze (email: alisabina@seznam.cz); Bc. Filip Machart je studentem magisterského oboru Politologie na Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze (email: machartf@post.cz); Bc. Martin Kryšpín Vimmr je studentem magisterského oboru Politologie na Institutu politologických studií a magisterského oboru Mediální studia Institutu komunikačních studií a žurnalistiky Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze (email: vimmr@seznam.cz). Tento článek vznikl v rámci projektu Grantové agentury České republiky „Nástroje slučování fragmentovaných lokálních samospráv. Zkušenosti a praxe evropských zemí a analýza jejich možného využití v České republice“ (GAČR P408/10/0811), který realizuje Institut politologických studií FSV UK.

najít podobné či dokonce totožné problémy [Swianiewicz 2002b: 17]. Pro jejich podrobné uchopení je třeba se však nejprve zaměřit na důvody, které konsolidační reformy podporují. Paweł Swianiewicz [2010a] jich zmiňuje hned několik – poskytování širšího okruhu služeb pro obyvatele na místní úrovni (větší místní vlády jsou k tomu lépe uzpůsobeny), méně nákladnější poskytování služeb ve větších jednotkách, efektivnější plánování místní vlády (v kontrastu s neefektivností malých jednotek), redukce tzv. problému *freeridingu*, kdy jsou místní služby využívány obyvateli, kteří žijí a platí daně v jiné oblasti, nebo argument, že: „... konsolidace podporuje místní demokracii“² [Swianiewicz 2010a: 3; srov. Keating 1995: 117-119]. Na těchto příkladech je patrné, že valná část argumentů pro slučování municipalit má svůj základ v dosažení vyšší ekonomické efektivity.

Swianiewicz [2010a: 10-11] dále uvádí i negativní dopady, které s sebou slučování municipalit přináší. Ty můžeme zjednodušeně rozdělit na: *Problematiku přístupu k místní správě* (vzdálenosti mezi centrem a periferií se při konsolidaci zákonitě zvětšují, omezený přístup v případě špatné infrastruktury země); *problematiku identity místní komunity* (použití místní identity bývá narušeno, pokud je lokální centrum přesunuto do jiné, vzdálenější oblasti nově vzniklé municipality, s čímž souvisí i ztráta výjimečného statu quo, jaký minulé municipální centrum mělo); *problematiku strachu z nízké reprezentace* (lidé ztratí – či mají pocit, že ztrácí – rozhodovací vliv v novém centru, které může být až příliš vzdálené od původního centra a nemusí reprezentovat všechny obyvatele); *problematiku konfliktu v nově utvořené municipalitě* (velké rozdílnosti mezi obyvateli – etnické, socioekonomické, problematika tzv. odvěkových rivalů apod.) [srov. de Peuter et al. 2011:544; Illner 2003: 83; Baldersheim, Rose 2010: 243,245].

Tento zmíněný základní výčet pozitiv a negativ slučování municipalit ukazuje, že se tato problematika dotýká hned několika aspektů politického systému. Na jedné straně konsolidační reformy úzce souvisí s otázkou občanské participace a kvality místní demokracie, na straně druhé se stávají důležitým tématem pro samotné politiky. Participanté se musí rozhodnout, zda slučování chtějí podpořit, zamítnout nebo hledat kompromis, jakým může být například meziobecní spolupráce. Velkou roli v jejich rozhodování mohou hrát i mocenské zájmy [Baldersheim, Rose 2010: 249-251; Keating 1995: 118], nebo samotná náročnost reformu uskutečnit, obzvláště pokud je aplikována bez předchozích zkušeností [Swianiewicz 2010a: 10]. Kromě tohoto se municipální konsolidace dotýká také otázky voleb, tedy volebního chování občanů či počtu kandidátů do zastupitelstev. Jedná se tedy o téma jednoznačně vhodné pro studium z hlediska politické vědy.

Důležitá je i aktuálnost a návaznost tohoto tématu na situaci v České republice. Počet obcí v ČR měl od roku 1990 do poloviny devadesátých let extrémní vzestupnou tendenci. Od začátku 90. let do roku 1995 se jejich počet navýšil ze 4 100 na 6 232 a v roce 2011 činil 6 251 obcí³. Průměrný počet obyvatel v obci k roku 2010 je 1 650 obyvatel (medián pak činí počet 380 obyvatel v obci) [Illner 2010: 219, 223]. ČR je v Evropě výjimkou, i pokud se podíváme na obce, které mají méně než 5 000 obyvatel – roku 2007 jich bylo 96 % z celkového počtu 6 249 obcí⁴. Jaké ale byly důvody pro tento náhlý nárůst počtu obcí a dosa-

² Tato představa vychází z myšlenky, kterou již dříve prezentovali Dahl a Tufta (1973), spočívající v tom, že pokud místní vláda zajišťuje více funkcí, občané budou zákonitě i více participovat na místním politickém životě [cit. dle Swianiewicz 2010a: 3].

³ Český statistický úřad. Vývoj počtu obcí v České republice podle krajů (stav k 1.1.). Dostupné na: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0201.pdf, dne 9. 8. 2012.

⁴ Český statistický úřad. Demografická ročenka České republiky 2007. Český statistický úřad. Dostupný z WWW

vadní fragmentovanou municipální strukturu ČR? Jak uvádí Illner [2010], extrémní fragmentace municipální struktury v ČR má svůj základ v přechodu k demokratickému režimu z roku 1989. V 70. a 80. letech proběhlo řízené slučování obcí v komunistickém Československu. Rok 1990 pak znamenal vypořádání se s touto nucenou změnou a jednotlivé části velkých venkovských municipalit začaly projevovat svojí touhu po místní identitě, která jim byla odejmuta. Následně vzniklá fragmentovaná struktura začala přinášet nevýhody a v polovině 90. let se objevily obavy z „... ekonomické udržitelnosti, správní efektivity malých municipalit a správy financí. Malé municipality byly často politicky nestabilní a nebyly schopny plnit své povinnosti, zvláště pak ty, které se týkaly poskytování služeb.“ [Illner 2010: 219]

Ačkoliv zákon o obcích⁵ v ČR umožňuje dobrovolné sloučení více obcí do jedné, prakticky k takovým situacím nedochází [Illner 2006: 25]. Určitou nepřímou motivací pro obecní slučování mělo být rozpočtové určení daní (RUD) z roku 2001, které mělo k integraci motivovat především vyššími příjmy pro obce s větším počtem obyvatel [Tománek 2004]. Ani tento záměr však nebyl prakticky naplněn. Myšlenka motivace ke slučování nebyla ze strany malých obcí dostatečně vyrozuměna a reformované RUD bylo jimi interpretováno jako diskriminační [Kruntorádová 2012: 89; Illner 2003: 83].

Celý problém je třeba diskutovat v souvislosti s mírou centralizace veřejné správy, která je v ČR vysoká. Nadále však zůstává otázkou, jak bude problém fragmentované municipální struktury České republiky vyřešen. Vydá se cestou slučování obcí (přejde z dobrovolné fáze do fáze vynucené státem), či po vzoru Francie a Finska rozvine jiné alternativy jako je meziobecní spolupráce? Nebo bude současná situace, kdy je státní správa přenesena z některých obcí na obce s rozšířenou působností, vyhodnocena jako dostatečné překonání problémů fragmentované municipální struktury?

Implementace politiky prosazující slučování municipalit se neobejde bez zpracované strategie. Diskuze ve společnosti, s odborníky, s politiky nebo dobrovolnost či vynucenost slučování municipalit v ní hraje důležitou roli. V některých případech je ale její příprava opomíjena, a tak vznikají v nově utvořených municipalitách další problémy. Právě celkový náhled do evropské diskuze o problémech spojených se slučováním municipalit může upozornit na rizika a problémy spojené s konsolidačními reformami. Tyto poznatky by se následně mohly stát podněty i v českém prostředí.

Tento článek se tedy zabývá otázkou slučování municipalit v evropském měřítku a snaží se reflektovat různé negativní dopady konsolidačních reform, které byly za posledních dvanáct let popsány ve vybrané odborné literatuře.

2. Cíl a struktura práce

Cílem této práce je analýza evropské akademické diskuse s účelem najít odpovědi na tyto dvě otázky:

- Jaká jsou rizika slučování obcí?
- Jaké negativní důsledky slučování jsou nejčastěji zmiňovány v akademické diskuzi?

Okrajově se dále věnuje otázce:

- Do jaké míry se obavy ze slučování obcí naplnily v zemích, kde konsolidační reformy proběhly?

<http://www.czso.cz/cz/pram_dila/2007.zip> [cit. 2012-30-12].

⁵ Zákon č. 128/2000 Sb.

Svým charakterem a metodologií tato studie odděluje politickou a politologickou diskusi na téma konsolidace municipálních systémů, což je jeden z hlavních přínosů této práce. Toho bylo docíleno striktním zaměřením výzkumu na akademickou diskusi a naopak nezahrnutím jakýchkoliv zdrojů ze strany politických aktérů. Na malém prostoru jsou tak popsány všechny významné negativní aspekty slučování, tak jak byly zmiňovány jednotlivými akademiky v námi vybrané literatuře.

Přestože se tento článek zaměřuje pouze na negativní aspekty slučování municipalit, samotný výzkum svou empirickou povahou nedává prostor k jakýmkoliv normativním závěrům a cílem je pouze přiblížit, jaká rizika jsou podle evropského akademického diskursu spojena s konsolidačními reformami.

V první polovině studie je představena její metodologie a postup práce. Zbývající kapitoly potom obsahují samotnou analýzu akademické diskuze a kategorizaci nalezených argumentů proti slučování municipalit. Tato kategorizace byla založena na seznamu problémů spojených se slučováním, který byl vytvořený Pawłem Swianiewiczem a který jsme upravili a dále doplnili o dvě vlastní kategorie.

Sekundárním výstupem tohoto článku je také databáze⁶, která obsahuje jméno publikace či periodika, jméno autora, název článku, země, které se článek týká a argumenty proti slučování vyskytující se v tomto článku. Ta může být i nadále rozváděna a doplňována a může sloužit jako základ pro další analýzy vybraných periodik. Omezené časové období zkoumaného vzorku (2000–2012) dává další možnosti pro analýzu těchto zdrojů jak do minulosti, tak i do příštích let. I samotná studie jako celek může sloužit jako stručný podklad pro další výzkum.

3. Metodologie

Základním metodologickým problémem bylo stanovení jasných kritérií pro to, co bude zahrnuto v samotné analýze. Na prvním místě šlo o kritéria nastavená pro literaturu, ve které byly později hledány argumenty proti slučování municipalit. V druhé řadě se jednalo o nároky kladené na tyto argumenty. Bylo nutné jasně určit, co je a co není argumentem relevantním pro tento výzkum. V poslední fázi byly argumenty vybrané podle stanovených kritérií rozříděny do několika kategorií a byla sledována jejich četnost.

Protože byla hlavním cílem výzkumu analýza akademické diskuze, byl při výběru zdrojů kladen důraz hlavně na to, aby se jednalo o texty, které do této diskuze patří. Vyloučeny tedy byly různé vládní dokumenty, které k tématice slučování obcí vznikly zejména v zemích, kde slučování proběhlo. Stejným způsobem nebyly zahrnuty texty, které pocházejí z veřejné nebo mediální diskuze o této problematice.

I v rámci akademické literatury bylo nutné vytvořit další filtr, kterým by byl redukován jejich počet. Bylo tedy stanoveno, že se musí jednat o texty, které se zabývají zejména slučováním obcí v evropském kontextu. Přestože tedy existují akademické zdroje věnující se problematice slučování v Austrálii, Kanadě nebo jiných mimoevropských zemích [Dollery et al. 2007; Dollery, Byrnes 2008; Raymond et al. 2011; Reingewertz 2012; Keil et al. 2005], charakter municipální struktury a komunální politiky se v těchto zemích zásadně liší od Evropy a v celém souboru textů, v nichž se většina věnuje evropskému kontextu, by tyto zdroje pouze zkreslovaly výsledky výzkumu.

⁶ Databáze je dostupná k náhledu na: <https://docs.google.com/spreadsheet/ccc?key=0Ama-q7URvA2qdF9m-dXcwb3ZycDdSSVVXZE9Uc0RTTIE>

Finální výběr literatury sestává ze dvou sborníků, jejichž editorem je Paweł Swianiewicz, a dále z vybraných článků z recenzovaných časopisů *Scandinavian Political Studies* a *Local Government Studies*. První ze sborníků s názvem *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*, který vyšel v roce 2002, se věnuje otázce konsolidace municipalit v zemích východní a střední Evropy. Druhý sborník, který je z roku 2010, se jmenuje *Territorial Consolidation Reforms in Europe* a týká se zemí, ve kterých bylo slučování alespoň nějakým způsobem diskutováno. Tyto dva sborníky jsou jedny z velmi mála publikací, které se věnují výhradně tématu slučování municipalit, a proto nemohly být opomenuty. Současně sdružují všechny přední evropské autory, kteří se problematikou slučování municipalit zabývají.

Časopis *Scandinavian Political Studies* byl do výzkumu zahrnut, protože Švédsko a Dánsko jsou země, ve kterých konsolidační reforma proběhla a v obou případech byla dobře reflektována v akademické literatuře. Na rozdíl od textů věnujících se zemím, ve kterých je slučování pouze diskutováno, nabízí časopis *Scandinavian Political Studies* studie, které rozebírají hmatatelné dopady slučování municipalit. Jako takový je významným příspěvkem do této analýzy. Druhým akademickým časopisem je *Local Government Studies*, který je impaktovaným a patrně nejvýznamnějším zdrojem pro studium komunální politiky obecně a proto také nemohl být opomenut.

Dalším kritériem, které jsme uplatnili pro užší selekci článků z vybraných zdrojů, byla jejich aktuálnost. Pro recenzované časopisy byl zvolen rozsah ročníků 2000–2012. Do tohoto rozsahu spadají i oba sborníky, z nichž jeden je z roku 2002 a druhý z roku 2010. Z takto časově omezeného výběru pak byly použity všechny texty, které zmiňovaly alespoň nějaký negativní aspekt problematiky slučování obcí.

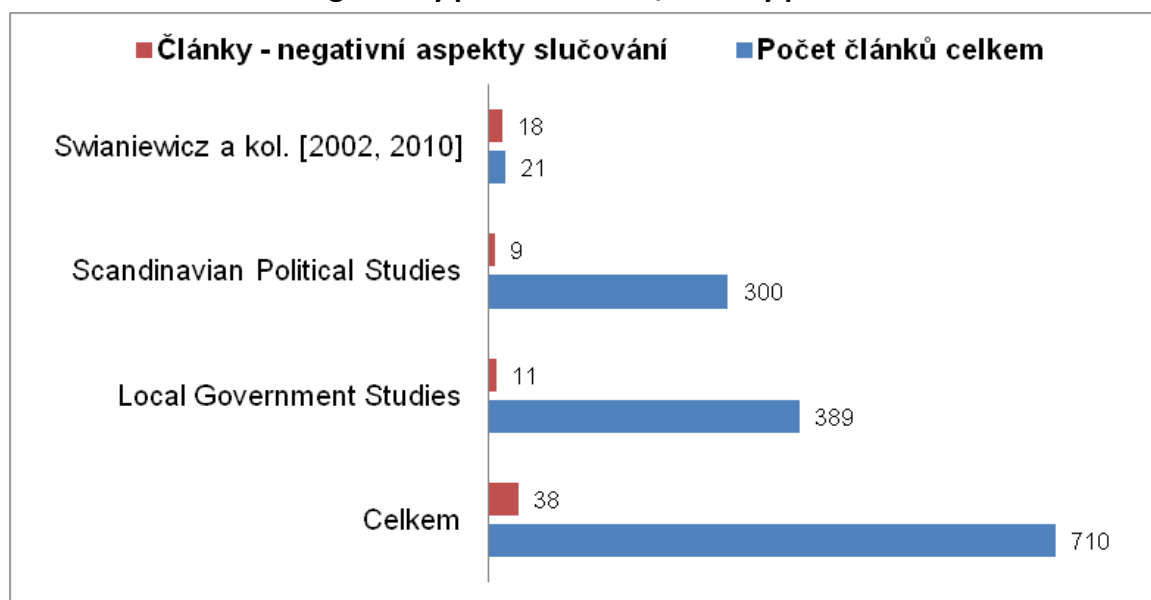
Jak ukazuje graf č. 1, ze sborníků byly takto vyřazeny pouze tři články, což je pochopitelné vzhledem k jejich monotematickému zaměření. Z časopisu *Scandinavian Political Studies* pak bylo využito v naší analýze 9 z 300 článků a v případě *Local Government Studies* šlo o 11 z 389. Tato nízká čísla jsou jednoduše vysvětlitelná tím, že oba časopisy se věnují širším tématům než pouze slučování municipalit. V součtu tedy bylo využito 38 textů ze 710.

Po selekci článků podle popsanych kritérií došlo k samotné analýze a systematizaci argumentů proti slučování do několika kategorií.

Zvolená metodologie s sebou nese i určitá úskalí. Jedním z nich je skutečnost, že takto vyhraněné problematice se věnuje pouze omezený okruh autorů. Proto bylo velmi pravděpodobné, že se v námi vytvořeném výběru textů budou někteří autoři opakovat a s nimi i jejich argumenty ohledně slučování. Tabulka č. 1 ilustruje tento jev a ukazuje počty textů, na kterých se podíleli jednotliví autoři. K tomu je nutno dodat, že některé texty byly takřka totožné, protože je autoři publikovali v téměř nezměněné podobě na dvou různých místech (viz například [Hlepas 2010a, 2010b] nebo [Kreci, Ymeri 2010a, 2010b] nebo [Wollman 2010a, 2010b]).

Dalším z nedostatků použité metodologie je, že přestože bylo vycházeno pouze z akademických zdrojů, argumenty samotné mohly být různého charakteru. Za relevantní argument totiž byla považována libovolná zmínka o negativním dopadu slučování municipalit. Mohlo se tedy jednat i o citaci průzkumů veřejného mínění nebo přiblížení argumentů, které padaly v diskuzi na úrovni politických aktérů. V každém případě šlo ale vždy o interpretaci těchto zdrojů ze strany odborného autora a nikoliv o jejich přímou citaci. Všechny texty, které byly zařazeny, pak obsahovaly alespoň jeden argument proti slučování.

Graf č. 1: Podíl textů s argumenty proti slučování / celkový počet všech textů

Zdroj: Autoři.

Tabulka č. 1: Četnost autorů a jejich zaměření

Celkem 49 autorů (1x studentský kolektiv)		
AUTOR	ČETNOST	ZAMĚŘENÍ
P. Swianiewicz	6x	Obecné texty, středovýchodní Evropa
N. Hlepas	3x	Řecko
H. Wollmann	2x	SRN
E.S.Pfeil	2x	Maďarsko
B. Ymeri	2x	Makedonie
V. Kreci	2x	Makedonie
K. Vrangbæk	2x	Dánsko
U. Hjelmar	2x	Dánsko
U. Kjaer	2x	Dánsko
A.L.Olsen	2x	Dánsko

Zdroj: Autoři.

4. Postup práce

Základní struktura tohoto textu byla metodicky vytvořena v rámci seminářů pro magisterské studenty k předmětu „*Politické aspekty slučování obcí*“, vyučovaném na FSV UK v letním semestru 2012 Petrem Jüptnerem. Pod jeho odborným dohledem se postupně utvořil výzkumný tým a také zadání⁷ tohoto článku.

⁷ Mimo zkoumaná témata 1) *Proč obce neslučovat* a 2) *Česká a Slovenská republika – koncepty, řešení a postoje*

V první fázi byla shromažďována a tříděna literatura a její seznam byl postupně zanášen do jednotné databáze společně s výskytem argumentů proti slučování obcí. Následně jsme sesbíraná data podrobili analýze.

Dílčí výsledky probíhajícího výzkumu byly dále prezentovány Prof. Jochenu Franzkemu z Universität Potsdam, SRN, který zkoumá aktuální otázky a výzvy spojené se státní správou v SRN a celé Evropě, stejně jako mění se charakter lokální demokracie.⁸ Jeho připomínky jsou do této konečné verze naší analýzy zaneseny.

Samotný článek vznikl v průběhu devíti měsíců, během kterých byl jeho obsah doplňován. Největšími změnami prošla kategorizace argumentů proti slučování, která byla určující pro strukturu kapitol popisujících nalezené argumenty.

5. Argumenty proti slučování municipalit

Základní kategorizace argumentů vychází z práce P. Swianiewicze [2010a]. Ten kategorizoval nejčastější argumenty proti slučování municipalit následovně:

- Přístup k místní správě;
- Identita místní komunity;
- Strach z podprezentovanosti;
- Konflikty v nově utvořených municipalitách [Swianiewicz 2010a: 10-11].

Pro naše účely jsme dané kategorie rozšířili (viz tabulka č. 2 *Rozdělení argumentů proti slučování municipalit*). Problematika *přístupu k místní správě* zůstala zachována, byla pouze specifikována (omezenost v případě špatné infrastruktury; problematika vzdálenosti úřadů). Identita místní komunity byla zahrnuta do obecné kategorie *fungování místní komunity* (kromě místní identity se tato kategorie zabývá tzv. symbolickou ztrátou identity a problematikou etnické identity). Kategorie konfliktů v nově utvořených municipalitách zůstává de facto nezměněna, pouze je souhrnně označena názvem *Napětí v municipalitách* (zahrnuje tedy jak nově vzniklé municipality, tak i rivalitu starých sousedících municipalit – problematiku „odvěké rivality“).

Nově byly vytvořeny tři kategorie, které v původním Swianiewiczově dělení nebyly zahrnuty (resp. toto dělení danou problematiku nezohledňovalo). Změna se dotkla původní kategorie strach z podprezentovanosti. Během analýzy akademických zdrojů jsme narazili na větší množství obav ze slučování municipalit, které nemohly být zařazeny do žádné kategorie (ať již původní Swianiewiczovi, či do našich kategorií vytvořených *ad hoc* během práce). Všechny tyto obavy však měly společný znak – týkaly se projevů deficitů místní demokracie uvnitř institucí. Proto byla vytvořena samostatná kategorie *institucionální problémy*, kam byl zařazen i již zmíněný strach z podprezentovanosti. Dalšími problémy, které spadaly do kategorie *institucionálních problémů*, jsou obavy ze snížení celkového počtu zastupitelů, stranickými zájmy motivované posilování některých komunálních institucí, strach z celkové proměny politických elit na municipální úrovni, nezájem občanů participovat a zánik osobní vazby mezi voličem a kandidátem (ztráta ztotožnění občanů se zastupiteli).

Do zcela nových kategorií byly zařazeny argumenty týkající se *volebního chování* (do *politických aktérů* byla k dispozici témata o typologii modelů, historických kritérií a o meziobecní spolupráci.

⁸ V rámci jeho kurzu „*Přednáška hostujícího profesora II.*“ na FSV UK byla přednesena prezentace shrnující tehdejší výsledky naší analýzy s názvem „*Monitoring of Arguments against Municipal Amalgamations in Relevant European Academic Sources*“.

pady slučování municipalit na volební chování) a *ekonomických problémů*. Důvodem pro vytvoření těchto nových kategorií byl opakovaný výskyt argumentů, které jsme v námi zkoumaném vzorku literatury zaznamenali. U kategorie *volební chování* šlo především o problematiku poklesu volební účasti v nových municipalitách, což dokládá řada studií zmíněných v této kapitole. Kategorie *ekonomických problémů* obsahuje problémy municipalit vzniklých před reformou (problematiku zadlužování municipalit) a po reformě (problémy spojené se špatnou aplikací teritoriální reformy).

Tabulka č. 2: Rozdělení argumentů proti slučování municipalit

FUNGOVÁNÍ MÍSTNÍ KOMUNITY	ztráta místní identity
	symbolická ztráta (stěhování úřadů, politické reprezentace do jiného centra ...)
	problematika etnické identity
PŘÍSTUP K MÍSTNÍ SPRÁVĚ	omezenost v případě špatné infrastruktury
	problematika vzdálenosti úřadů
NAPĚTÍ V MUNICIPALITÁCH	napětí v nově vzniklých municipalitách
	napětí ve starých sousedících municipalitách („odvěká rivalita“)
INSTITUCIONÁLNÍ PROBLÉMY	snížení celkového počtu zastupitelů, pocity diskriminace a podreprezentovanost malých obcí v novém municipálním shromáždění
	posílení institucí, ve kterých má vliv vládnoucí politická strana
	proměna politických elit a s tím spojená změna politických témat – posílení celonárodních témat na úkor lokálních
	ztráta ztotožnění občanů se zastupiteli – ztrácí se osobní vazba mezi voličem a kandidátem, což způsobuje nezájem občanů participovat na politickém životě nové municipality
VOLEBNÍ CHOVÁNÍ	jakýkoliv dopad slučování obcí na volební chování
EKONOMICKÉ PROBLÉMY	problematika economies of scale
	zadlužování obcí
	boj o zdroje

Zdroj: Autoři.

5.1 Fungování místní komunity

Nejčastěji zmiňovaný konkrétní argument proti slučování municipalit obhájí myšlenku, která tvrdí, že v malých municipalitách lépe fungují osobní vztahy a místní komunita je více soudržná. Analyzovaní autoři tento jev označují termíny *místní identita* a *místní demokracie*. Protože termíny *identita* i *demokracie* mají původně trochu odlišný význam, považujeme za nutné uvést, co si pod těmito pojmy představují samotní autoři. Termín *místní identita* (*local identity*) definuje Paweł Swianiewicz [2010a: 11] jako pocit sounáležitosti postavený zejména na neformálních vztazích a vzájemném osobním kontaktu mezi členy obce. Městský či obecní úřad tuto sounáležitost vyjadřuje a s jeho zánikem či proměnou může zmizet i fungující vztah občanů s místní správou. Jiní poukazují jenom na stejné problémy jako Swianiewicz pod termínem *místní demokracie* (*local democracy*). Příkladem mohou být autoři Fekete, Lados, Pfeil a Szoboszlai [2002: 57], podle kterých je třeba rozlišit politickou demokracii, jako užší pojem popisující fungování systému, a společenskou demokracii (*social democracy*), která jako širší pojem označuje celý model chování společnosti a přístupu jejich

jednotlivých členů ke společným problémům. Pro toto širší pojetí demokracie používají na komunální úrovni Fekete a kol. [2002: 57] termín místní demokracie a vidí ho jako něco, co vzniká v důsledku historických vazeb a tradice. Vzhledem k této pojmové nejednotě jsme se oprostili od Swianiewiczova termínu místní identita a zaměřili jsme se spíše na obsahovou stránku problému. Do kategorie *fungování místní komunity* byly tedy zařazeny všechny argumenty dotýkající se sounáležitosti občanů, jejich participace a jejich neformálních vztahů nezávisle na tom, jestli tuto problematiku analyzování autoři spojovali s místní identitou nebo místní demokracií.

Jaký má ale podle autorů vliv velikost municipality na fungování místní komunity? Podstata tohoto problému byla prvně do hloubky popsána ve studii Dahla a Tufteho (1973), ve které autoři hledají vztah mezi občanskou participací a kapacitou místního politického systému (ve smyslu poskytování služeb). Ačkoliv obecný trend v jejich studii ukazuje, že malé municipality mají lepší občanskou participaci a velké naopak rozsah a kvalitu poskytování služeb, Dahl a Tufte dospívají k závěru, že za určitých okolností vytváří větší municipalita lepší podmínky pro místní demokracii [Houlberg 2010: 311]. Mouritzen ale například ve své studii prokázal, že společně s rostoucí velikostí municipalit klesá kvalita místní demokracie [Mouritzen 2008, citováno podle Swianiewicz 2010a: 8].

Empirické studie ve sborníku z roku 2002 ukazují, že ve většině zkoumaných zemí jsou komunity v malých municipalitách výrazně soudržnější a mají větší míru občanské participace. To je případ Slovenska, Polska a Maďarska. Na Slovensku je občanská participace největší v malých municipalitách [Kling et al. 2002:]. V Maďarsku byla snaha o zachování místní identity největší překážkou potenciálního slučování [Fekete et al. 2002: 85] a v Polsku mají občané v malých municipalitách větší důvěru v politiky a uvádějí větší míru spokojenosti s místní vládou [Swianiewicz, Herbst 2002: 253].

Dalším příkladem je Řecko jako jedna ze zemí, ve kterých slučování proběhlo. Dvě studie, jejichž autorem je Nikolaos K. Hlepas [2010a, 2010b] popisují, že před slučováním byl v řeckých místních komunitách silný tradicionalismus, postavený na síti neformálních vztahů a klientelismu. V důsledku slučování byly v malých obcích zrušeny funkce starosty a místního zastupitelstva. Společně s tím vymizel systém tradičních vazeb a soudržnost místních komunit tak byla narušena. Následně bylo několik municipalit opětovně rozpojeno, nicméně jednalo se pouze o ojedinělé případy [Hlepas 2010a: 68]. Otázkou v tomto případě zůstává, do jaké míry lze rozbití klientelistických vazeb považovat za negativní aspekt.

Lepší úroveň místní demokracie ve fragmentovaných systémech byla také používána jako argument v postkomunistických zemích. V porevolučním Československu došlo za krátkou dobu k výrazné fragmentaci municipálního systému. Hlavní snahou bylo podnítit občany k větší participaci a posílit tak demokracii na lokální úrovni. Současně se jednalo o reakci na násilné vlny slučování ze 70. a 80. let, které byly prosazeny komunistickým režimem. Malé municipality byly považovány v porevolučním období jako projev něčeho doopravdy svobodného a demokratického a proto se na krátkou dobu otevřel prostor k opětovné fragmentaci municipálního systému [Illner 2010: 219].

Posledním zmiňovaným případem, který souvisí s otázkou fungování místních komunit, je Makedonie. Zde se snažila reforma komunálního systému řešit, kromě zlepšení veřejných služeb a racionalizace místní správy, také decentralizaci a etnické poměry. Vztah jednotlivých etnik v rámci municipality je v Makedonii přímou součástí komunálního života. Hlavní obava ze strany makedonské i albánské komunity spočívala v tom, že reformou získá jedno z etnik více zdrojů, než tomu bylo před reformou. Rozhovory s politickými elitami po

zavedení zákona o místní samosprávě v roce 2002 ukázaly, že přestože byla za cíl reformy veřejně prohlášována lepší stabilita a efektivita místních samospráv, opravdovou hybnou silou byly z velké části etnické zájmy [Kreci, Ymeri 2010a: 139]. Výzkum také prokázal, že počet municipalit, ve kterých jsou Albánci v menšině, výrazně poklesl a počet municipalit, kde byli Makedonci v menšině, naopak o něco vzrostl [Kreci, Ymeri 2010a: 146]. Při konsolidačních reformách může hrát tedy svou roli i etnicita a v takových případech může při nevhodně provedené reformě hrozit zvyšování etnického napětí.

5.2 Přístup k místní správě

Kategorie přístupu k místní správě je věnována dostupnosti služeb místní administrativy občanům municipality. Její míra totiž může být, po sloučení obcí do nové – větší municipality, značně narušena.

Při vzniku nové municipality, sdružující několik menších bývalých obcí, které se nenacházejí v těsném sousedství, může nastat problém s tím, že nová společná radnice leží příliš daleko od některých částí této nově vzniklé municipality. Lidé z odlehlých částí potom nemají možnost si na úřad dojít pěšky a musí použít automobily nebo veřejnou dopravu. V lokalitách se špatně rozvinutou infrastrukturou (jako například v některých zemích střední a východní Evropy [Swianiewicz 2010b: 191]), může dojít i k tomu, že se lidé k úřadům zkrátka nedostanou [Swianiewicz 2010a: 10; Swianiewicz 2002a: 323], nehledě na potřeby důchodců či invalidních osob.

Příkladem takové země s méně rozvinutou infrastrukturou je Gruzie. Po reformě municipální struktury, která zde proběhla v roce 2006 [Melua 2010: 173, Student Research Club Spatium 2010: 191], se zvětšila vzdálenost mezi občany a místními administrativními centry. Průměrné vzdálenosti mezi teritoriálními jednotkami a municipálními centry jsou více než 15 km [Melua 2010: 170-171]. Zároveň je zde velmi špatná kvalita cest a nerozvinutá venkovská infrastruktura, což nedostupnost úřadů ještě umocňuje [Swianiewicz, Mielczarek 2010: 309]. K oddálení místní správy od občanů došlo po konsolidačních reformách také v Nizozemsku [De Vries 2008: 227] nebo Řecku [Hlepas, Getimis 2011].

V Maďarsku se pokusili tento problém vyřešit prostřednictvím systému mikroregionů, které měly zajistit snadnou dostupnost potřebných služeb. Nedá se však říci, že by tato snaha byla úspěšná. Mikroregiony totiž nebyly schopné sjednotit množství a kvalitu poskytovaných služeb [Pfeil 2010: 259-262].

Paweł Swianiewicz navrhuje jiné řešení tohoto problému, a sice vytvoření lokálních poboček úřadů ve všech municipálních oblastech, přičemž by nemusely být otevřeny denně. Mohly by být občanům otevřeny jen v případě jejich zájmu a na předchozí požádání. Celé toto opatření je možné zefektivnit internetovou komunikací mezi občanem a úřadem, což ovšem neřeší problém oblastí, kde není internet stále dostupný [Swianiewicz 2002a: 323].

5.3 Napětí (konflikt) v nově vzniklých municipalitách

Konflikt uvnitř nově vzniklé municipality je další, často zmiňovanou obavou v souvislosti se slučováním obcí. Jádro problému spočívá v tom, že po sloučení více municipalit do jedné může vznikat konkurence a napětí mezi oblastí, která se nově stala centrem, a obcemi, které na úkor toho o svou vlastní vládu přišly. Jako typický příklad uvádí Swianiewicz napětí mezi centrální městskou částí dané municipality a rurálními okrajovými oblastmi [Swianiewicz 2010a: 11].

Ve své studii o situaci v Polsku zmiňují Swianiewicz a Herbst další typy konfliktů, které mohou v rámci nové municipality nastat. Jedná se o napětí mezi původními obyvateli a přistěhovalci, mezi bohatými a chudými, mezi jednotlivými obcemi, mezi politickými frakcemi a mezi občany a administrativou [Swianiewicz, Herbst 2002: 251]. Tyto konflikty mohou existovat v municipalitách i bez konsolidačních reforem. Nicméně zde zmiňujeme případy, kde se konflikty nově objevily až jako důsledek slučování obcí. Krajním řešením těchto konfliktů bylo v Polsku v roce 1991 rozdělení 23 municipalit na samostatné rurální a městské jednotky [Swianiewicz, Herbst 2002: 227]. Kromě Polska byl tento problém pozorován a diskutován na Slovensku, ve Švédsku a v Bulharsku.

Na Slovensku jsou obavy ze vzniku konfliktu uvnitř nově vzniklých municipalit považovány za největší překážku slučování. Konkrétně je mezi slovenskými občany široce rozšířen názor, že při vytvoření nové municipality sloučením několika starých, bude nejvíce rozvíjena starostova původní "domácí" municipalita [Klimovský 2010: 250]. Protože ale na Slovensku konsolidační reforma dosud neproběhla, není možné zjistit, zdali jsou tyto obavy oprávněné.

Švédsko je jednou z evropských zemí, kde slučování proběhlo už před delší dobou [Elingsson 2005] a díky tomu u této země můžeme sledovat dlouhodobější následky slučování. V letech 1952–1974 byl počet municipalit ve Švédsku snížen v několika fázích z 2500 na 277. V důsledku jevů popsaných v této kapitole - tj. napětí vzniklého mezi periferními oblastmi a centrem municipality, si prosadilo v letech 1974–1985 sedm nových municipalit svojí nezávislost. V devadesátých letech požádalo 25 municipalit oficiálně o secesi a k tomu zhruba dalších 25 projednávalo toto téma. Nakonec bylo uznáno 6 nových municipalit [Erlingsson 2005: 142-143]. Švédský případ ukazuje, že secese může být reálným problémem i několik let poté, co proběhlo slučování. Problém konfliktu mezi jednotlivými oblastmi nově vzniklých municipalit by neměl být brán na lehkou váhu.

5.4 Institucionální problémy

Do kategorie institucionálních problémů jsme zařadili tyto aspekty:

1. Snížení celkového počtu zastupitelů, pocity diskriminace a podprezentovanost malých obcí v novém municipálním shromáždění [Swianiewicz 2002b:11].
2. Posílení institucí, ve kterých má vliv vládnoucí politická strana [Krogh 2011: 327-328].
3. Proměna politických elit a s tím spojená změna politických témat – posílení celonárodních témat na úkor lokálních [Hansen, Erling 2002 60-65] [Krogh 2011: 327-328].
4. Ztráta ztotožnění občanů se zastupiteli – ztrácí se osobní vazba mezi voličem a kandidátem, což způsobuje nezájem občanů participovat na politickém životě nové municipality [Swianiewicz 2002b: 15].

Někteří obyvatelé nově vzniklé municipality se mohou potýkat s pocity určité diskriminace (bod 1). Týká se to především menších municipalit [Swianiewicz 2010a: 11], které, po sloučení do jedné větší, rozpustily svá zastupitelstva. Nově vzniklé shromáždění sdružuje zástupce ze všech oblastí municipality – větších či menších obcí a může se stát, že se zástupci malých obcí z municipality budou muset podřídit těm, kteří hájí zájmy obcí větších. Zároveň však nemusejí být podle Swianiewiczze [2010a: 11] podobné obavy oprávněné a názor větších obcí nemusí nutně poškozovat menší obce.

Výzkum dánského případu [Kjaer et al. 2010: 574-582] ale tyto obavy potvrzuje. Z tohoto výzkumu vyplynulo, že se politický vliv zastupitelů po sloučení municipalit (podle jejich odpovědí na dotazníkové šetření) přesunul od řadových zástupců do rukou jen několika málo silných zastupitelů.

Podprezentovanost malých obcí může být, jak je patrné na příkladu Gruzie, způsobena výběrem nevhodného volebního systému. Nově zavedený proporční volební systém v kombinaci s konsolidační reformou zde způsobil oslabení menších obcí (logicky reprezentovaných „menšími“ politickými uskupeními). V nově vzniklých větších municipalitách tento typ volebního systému výrazně zvýhodňoval velké, silnější politické subjekty reprezentující větší obce dané municipality [Student's Research Club Spatium 2010: 200]. Tento scénář se opakoval i v Bulharsku, kde malé vesnice ve velkých municipalitách dokonce nebyly díky tomuto nesouladu reprezentovány vůbec [Ivanov et al. 2002: 197]. Naproti tomu v polských municipalitách je nastaven volební systém většinový, který podporuje pocit obyvatel, že každá vesnice má svého kandidáta.⁹

Další problém spočívá v celkovém snížení počtu zastupitelů po sloučení municipalit. Znamená to, že na jednoho zastupitele municipality připadne více obyvatel a vytváří se tak určitý demokratický deficit. V Dánsku během reformy probíhající v roce 2005 došlo ke snížení křesel lokálních zastupitelstev ze 4 647 na 2 522. To mělo negativní dopad na chuť zastupitelů znovu vůbec kandidovat (bod 4.). Konkurence se nebývale zvýšila, a tak lidé ze strachu z porážky raději kandidovat nechtějí, nebo z úřadu dobrovolně odchází [Hjelmar et al. 2010: 404, srov. Kjaer 2007].

Posílení institucí (bod 2.), kde má vliv vládnoucí politická strana, na úkor oslabení jiných politických stran lze dobře popsat opět na příkladu Dánska. Zde se politici prostřednictvím konsolidační reformy snažili posílit instituce, ve kterých jsou silně reprezentováni a naopak, oslabit instituce, kde má převahu oponent. To se zde prakticky projevilo během konsolidační reformy v roce 2005, kdy byly pravomoci nově vzniklých municipalit značně posíleny a naopak kraje zrušeny a nahrazeny pěti regiony, jejichž možnosti vlastního finančního hospodaření byly značně omezeny. Strany, které se snažily posílit svůj vliv prostřednictvím zavedení reformy a vytvoření velkých municipalit byly Konzervativní strana a Dánská lidová strana. Postupně bránily krajským politickým aktérům v získání kontroly nad dalšími posty tím, že oslabovaly regionální instituce jako takové [Krogh 2011: 327-328].

Švédská zkušenost ukazuje, jak může dojít k proměně politických témat nové municipality (bod 3.). Tím, že zde byl v rámci reformy snížen počet zastupitelstev a vzniklo jedno společné pro větší municipalitu, začaly se zde uplatňovat celonárodní politické strany, které s sebou nesly i celonárodní témata. To vždy nemusí negativně ovlivňovat politický život nové municipality, ale v tomto případě se lokální témata dostala až příliš do pozadí témat celonárodních, což neblaze ovlivnilo kvalitu místní demokracie a řešení lokálních záležitostí. To souvisí i s problémem ztráty osobní vazby mezi voliči a místními politiky (bod 4.). Na nové lokální posty se dostávali politici z celonárodních stran a začal se vytrácet určitý spojovací mechanismus mezi obyvateli menších municipalit a kandidáty do zastupitelstev [Bäck 2003: 97]. Podobným příkladem je také Norsko, kde v souvislosti s vybudováním státu blahobytu a s vládou Norské strany práce také došlo k úzkému propojení mezi centrální a lokální úrovní politiky [Hansen, Erling 2002: 60-65].

⁹ Více o účincích volebního systému na míru reprezentace malých obcí viz [Swianiewicz, 2002a].

5.5 Problematika volebního chování

Se slučováním municipalit jsou výrazně spojeny i změny volebního chování. Nově sloučená municipalita změni své složení, vzniknou nové problémy a na ty musí reagovat i místní vláda. Nejviditelnějším problémem je velikost nově vzniklého celku. Existuje řada studií zahrnutých v tomto článku, jež se zabývají různými zeměmi, kde je prokázáno, že volební účast je větší v malých municipalitách. Jedná se o případy Polska, Slovenska, Maďarska, Dánska, Belgie a Nizozemí [Swianiewicz 2010a; Swianiewicz 2002a; Fekete, Lados, Pféil, Szoboszlav 2002; Kling, Nižňanský, Pilát 2002; Swianiewicz, Herbst 2002; Larsen 2002; Ceuninck, Reynaert, Steyvers, Valcke 2010].

Otázkou je, co tento nárůst způsobuje? Může to značit větší spokojenost s místní vládou v malých municipalitách, než ve velkých [Swianiewicz 2010a: 6] či pouze to, že si lidé v malých municipalitách svého hlasu více váží a také má jejich hlas větší váhu [Swianiewicz 2002b: 10]. Přímý kontakt s místními politiky je v menších municipalitách také lepší [Larsen 2002: 330]. Voliče může navíc od vlastní volby odradit vzdálenost k volební místnosti. Jak ukazuje studie z dánského prostředí zkoumající komunální volby – čím dále se volební místnost nachází, tím je méně pravděpodobné, že volič půjde volit. Tento vztah je nejsilnější v prvních stovkách metrů k urně – tzn. i malá změna vzdálenosti od urny, způsobená rušením volebních místností apod., může mít negativní vliv na výslednou volební účast [Bhatti 2012].¹⁰

Změna složení municipality může také vyvolat změnu volebního chování. Voliči ztratí společně se svojí bývalou municipalitou i autonomní statut a zájem o místní volby tak upadá (případ Gruzie, kde se spolu se slučováním municipalit měnil i volební systém na proporční, který znevýhodňuje menší svébytné skupiny obyvatel) [Swianiewicz, Mielczarek 2010: 302].

V dánském prostředí je také zaznamenán vliv slučování municipalit na dělení hlasu mezi tři úrovně – tzv. *split-ticket voting*. Pokud volič na různých úrovních (volby komunální, regionální a volby národní) volí vždy jinou politickou stranu, můžeme jeho volební chování označit za *split-ticket voting*. V roce 2001 bylo v Dánsku 8 % voličů využívajících *split-ticket voting*. V roce 2005 byl zaznamenán pokles na 6 % [Elklit, Kjaer 2009: 428]. Tato změna není tak dramatická. Podstatný je však fakt, že municipality, které se slučovaly, zaznamenaly pokles *split-ticket voting* z 38 % na 30 %. Naopak municipality, které se neslučovaly, zaznamenaly nárůst *split-ticket voting* z 31 % na 38 % [Elklit, Kjaer 2009: 432]. U nových sloučených municipalit to může být zaviněno zánikem některých politických uskupení, která volič v minulých letech volil, změnou témat, kdy ve větších municipalitách hrají více roli národní témata, či pouze změnou nálady společnosti během let. Nemůžeme určit, zdali *split-ticket voting* negativně ovlivňuje politickou situaci v dané zemi. Na příkladu Dánska však vidíme, že vztah mezi slučováním municipalit a volebním chováním existuje. Další výzkumy zabývající se touto problematikou by mohly jeho dopad více upřesnit.

5.6 Ekonomické problémy

Slučování municipalit je v evropském kontextu často spojováno s výrazem *economies of scale* (úspory z rozsahu). Tento termín vycházející z obecné ekonomické poučky: „...čím více množství zboží roste, tím průměrný náklad na jednotku klesá, až se dostane na hranici nejnižšího průměrného nákladu“ [Houlberg 2010: 312]. Jak uvádí Houlberg [2010], tato poučka je aplikovatelná na případ slučování municipalit a často tak byla využívána na pod-

¹⁰ Studie vychází z dánských komunálních voleb roku 2009. Jak sám autor uvádí, další zkoumání tohoto jevu v následujících komunálních volbách (2013) by mohlo zpřesnit výsledky.

poru myšlenky slučování. Tezi o úsporách z rozsahu můžeme vyjádřit pomocí tří úrovní (předvedeno na příkladu školství):

1. Úroveň produktu (= úroveň učitele) – učitel ve škole může zároveň vyučovat více tříd, šetří se tím náklady na plat dalšího učitele. Dva učitelé by byli stejně efektivní a náklady by rostly.
2. Úroveň podniku (= úroveň školy) – je limitována velikostí. Pokud má škola kapacitu, pro přijetí více žáků, může tak učinit. Náklady na další žáky budou minimální. Je to efektivnější varianta, než stavět novou školu. Vznikly by tak dvě školy s nenaplněnou kapacitou, výdaje by rapidně stouply.
3. Úroveň koncernu (= komunální úroveň) – týká se nákladů na administrativu a politickou reprezentaci. Čím větší je počet obyvatel v obci, tím více klesají výdaje za politickou reprezentaci (na jednu osobu v municipalitě). V případě školy nerostou výdaje na správu více škol exponenciálně (správa deseti škol nestojí dvojnásobnou částku jako správa pěti škol) [Houlberg 2010: 312].

Problematika úspor z rozsahu je tedy spojena s otázkou velikosti municipalit. Odtud pramení i její nevýhody. Větší municipality jsou více „byrokraticky zahlceny“, náklady na administrativu jsou vyšší a to vše může směřovat k neprůhledným procesům uvnitř správy [Houlberg 2010: 313]. Stejně tak to může zvýšit pravděpodobnost vnitřní nesoudržnosti správy, jednotlivé sektory správy mezi sebou budou soupeřit, nepůjde jim o obecné blaho municipality. Dle Houlberga [2010] mohou úspory z rozsahu vést teoreticky ke ztrátám z rozsahu (*diseconomies of scale*). Celý proces se tedy zvrátí na fázi, kdy minimální náklad na produkci výrobku je větší než průměrná cena výrobku. V oblasti komunální politiky to pak znamená, že: „...ve víceúčelových municipalitách (...) jsou různé optimální velikosti v různých oblastech správy. To nám dává mnohoznačnou odpověď na otázku optimální velikosti municipality“ [Houlberg 2010: 313]. Houlberg [2010: 314-320] se dále zabývá otázkou existence úspor z rozsahu a optimální velikostí municipality pro jednotlivé oblasti (administrativa, správa silnic, školství, požární jednotky apod.), ale závěry z jednotlivých studií jsou často ambivalentní (což je dáno velkým množstvím proměnných).

Dopad úspor z rozsahu analyzuje také studie týkající se reformy municipalit v Makedonii. Ta poukazuje na vztah mezi počtem obyvatel municipality a náklady na administrativu – s menší municipalitou náklady stoupají. Tato úměra však vykazuje silnější tendence po reformě municipalit [Kreci, Ymeri 2010b: 287].

5.6.1 Ekonomické problémy vznikající před reformou

I ve fázi před reformou však může pro municipality vzniknout jádro budoucích ekonomických problémů. Jak uvádí článek Blom-Hansena [2010], během projednávání reformy v Dánsku (2007) zde byly dobře viditelné důvody, proč slučování municipalit aplikovat do reality (např. velké municipality mohou být efektivnější než malé, argument oživení místní demokracie, či zlepšení poskytování veřejných služeb). Problém při slučování municipalit však vzniká na úrovni rozpočtů. Instituce, která zaopatřuje rozpočet, se vždy rozhoduje, zda peníze utratí, či je ztratí – to znamená, že nápor na výdaje s končícím fiskálním rokem stoupá. A v případě, že se jedná o situaci, kdy se v příštím roce daná municipalita bude slučovat, jsou výdaje na poslední chvíli extrémní. Problém představuje rozpočet na příští rok. Municipalita, která se má sloučit, bude mít v příštím roce sdílený rozpočet s jinou či jinými

municipalitami. Prosazování vlastních zájmů tak bude složitější. Naopak – před vlastním sloučením by nevyužité finance municipalita stejně vrátila. Využije je tak dokonale. Jaké je ale pozadí tohoto extrémního utrácení? Za prvé je to výsledkem drastického sloučení municipalit (z 271 municipalit na 98). Druhým důvodem je autonomie, kterou měly municipality v otázce vlastních výdajů. Bylo tedy technicky i politicky možné a atraktivní (jak pro politiky, tak voliče) začít příliš utrácet. Za třetí – dánská vláda sice přijala opatření, která měla zabránit nadměrnému utrácení, k eliminaci utrácení to ale nevedlo (v porovnání s municipalitami, které se nesloučily) [Blom-Hansen 2010: 52]. Dánská vláda sice o problému věděla, nedokázala mu zabránit (v roce 1970 se na 1 300 municipalit sloučilo do výsledného počtu 275 municipalit a i když dle Blom-Hansena situace nebyla nikdy řádně analyzována, existuje množství důkazů ohledně utrácení na „poslední chvíli“. Stejná situace nastala i v roce 2003, kdy se pět municipalit sloučilo do jedné – dvě z pěti municipalit zvýšily na poslední chvíli své výdaje).

Proč se ale utrácí finance na poslední chvíli? Jak uvádí Blom-Hansen [2010: 55], kromě argumentu, že peníze, které se neutratí, ztratí municipalita už navždy, existují ještě další argumenty. Například investice do vlastních institucí, které by měly zabránit jejich případnému uzavření (uzavírat se budou malé neefektivní instituce); splacení závazku vůči občanům (občané platí v dobré vůli daně, čekají od municipality, že se část daní převede do zlepšení veřejného života); či osobní ambice starostů, kteří chtějí, aby po nich v obci něco zůstalo, než bude příliš pozdě.

Problematické je, že extrémní utrácení není omezeno pouze na Dánsko. Důkazy o něm můžeme nalézt i v sousedním Švédsku. Při slučování municipalit v roce 1952 zde municipality, které se měly sloučit, navýšily svůj dluh mezi lety 1948–1952 [Jordahl, Liang 2006: 27].

Do problémů, které vznikají před samotnou reformou, můžeme zařadit i problematiku „boje o zdroje“.¹¹ Boj o zdroje vychází z předpokladu, že municipality, které se slučují, mohou přijít o některý ze svých zdrojů příjmů, či ho budou minimálně sdílet s dalším územím. Teoreticky jde tak o hru s nulovým součtem – co jedna municipalita nově nabyde, druhá tím ztratí (může jít o finance, nerostné bohatství či jiné zdroje příjmu). Pokud však municipalita, která se již sloučila, zjistí, že na reformě trpěla, může následovat secese municipality zpět do svého původního stavu¹² [Erlingsson 2005].

5.6.2 Ekonomické problémy vznikající po reformě

Reforma municipalit je často spojena s vidinou zlepšení ekonomické situace municipalit. Bylo tomu tak i v roce 2006 v Gruzii, kde měla reforma (mimo jiné) posílit rozpočtové pravomoci municipalit a posílit celkový statut municipalit [Swianiewicz, Mielczarek 2010: 294]. Nestalo se tak – reforma nešla ruku v ruce s decentralizačními kroky vlády a místní rozpočty nebyly navýšeny. Výnosy z daní tvořily malou část příjmu pro municipality, za což mohlo i osvobození od daní pro některé nemovitosti, jež bylo garantované centrální vládou (např. malá obydlí a zemědělské pozemky apod.). Výsledkem byly velké rozpočtové nerovnosti mezi jednotlivými municipalitami [Swianiewicz, Mielczarek 2010: 298].

¹¹ Problematika boje o zdroje však leží na pomezí problémů vznikajících před reformou a po reformě – před reformou boj o zdroje ztěžuje vyjednávání mezi municipalitami, naopak po reformě může znamenat i secesi municipality.

¹² Viz příklad některých švédských municipalit.

Obdobná situace nastala v Řecku, kde mezi lety 1997–2001 měly již sloučené municipality: „...získat finanční zdroje a kvalifikovaný personál, jež potřebovaly k vytvoření ‚moderních a efektivních‘ jednotek místní správy, které by vystupovaly jako ‚nástroj a pilíř rozvoje‘ pro svoji oblast (lépe by získávaly zdroje z evropských fondů)“ [Hlepas, Getimis 2011: 524]. V následujících letech ale nové municipality stále neměly dostatek finančních a lidských prostředků, což vyústilo v neúspěšný pokus o ustanovení dobrovolných svazků meziobecní spolupráce (municipality nechtěly sdílet své omezené zdroje s dalšími municipalitami) [Hlepas, Getimis 2011: 527]. Jak můžeme vidět, ekonomické problémy vznikající po reformě nemusejí být přímým důsledkem slučování municipalit. Může za nimi stát pouze nedokončení či špatná realizace reformy.

Problematika finanční zátěže pro nově vzniklé municipality je značně široké téma, které zasahuje do dalších oblastí místní politiky. Například při uplatnění úspor z rozsahu ve Skandinávii se debatuje o uzavření některých volebních místností. To může jednorázově finančně zatěžovat municipality (správa mobilních volebních urn apod.), ale spíše to může mít negativní dopad na volební chování voličů [Bhatti, 2012: 154]¹³.

6. Závěr

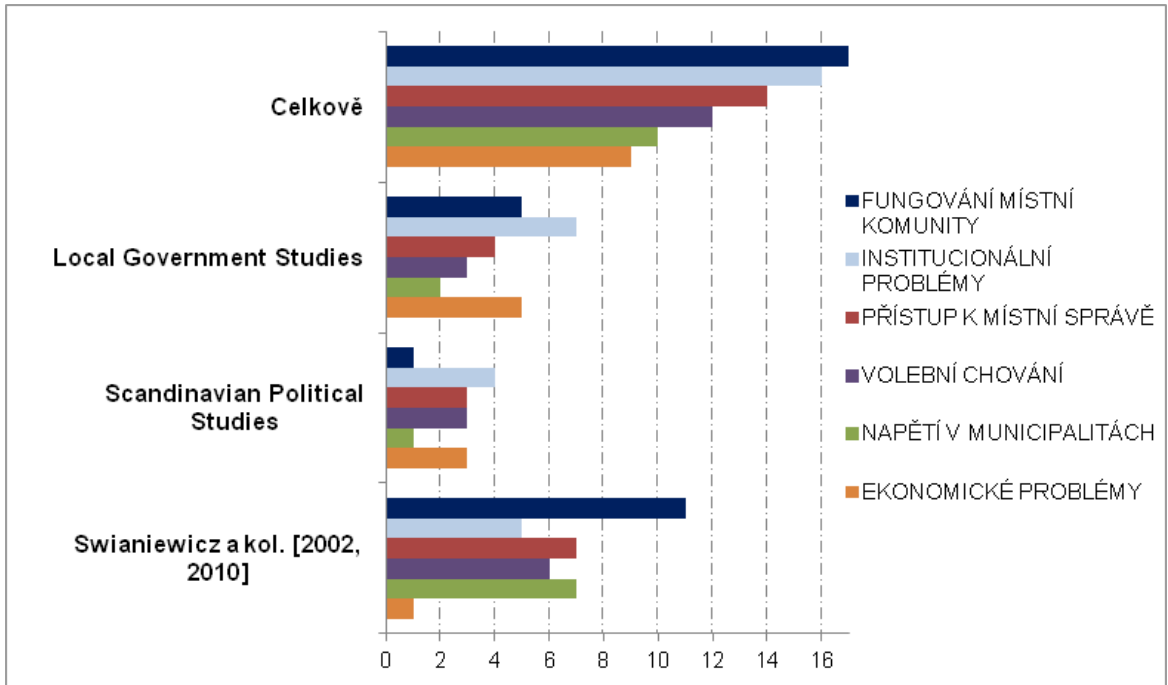
Výsledky analýzy evropské akademické literatury odhalily nejčastěji zmiňované argumenty proti slučování municipalit. Ty z velké části odpovídají problémům, které zmiňuje Paweł Swianiewicz [2010a: 10-11], což je dáno tím, že nám jeho kategorizace posloužila jako východisko. Četnost argumentů v jednotlivých kategoriích shrnuje závěrečný graf. Ten stručně odpovídá na první dvě výzkumné otázky: „Jaká jsou rizika slučování obcí a jaké negativní důsledky slučování jsou nejčastěji zmiňovány v akademické diskuzi?“ a současně v něm lze vysledovat několik trendů (viz Graf č.2 *Výskyt argumentů*). Nejvíce negativních argumentů v námi sledované literatuře spadá do kategorie *fungování místních komunit* (17 případů) a kategorie *institucionálních problémů* (16 případů). Vysoký počet případů u kategorie *institucionálních problémů* je dán především obecností této kategorie, ale také tím, že slučování municipalit se v praktické rovině týká zejména institucí. V empirických studiích, které řešily hlavně tuto praktickou rovinu slučování a tvořily velkou část analyzovaných textů, byly tyto problémy zmiňovány často, a proto je z hlediska četnosti tato kategorie v popředí.

Největší skupina argumentů je tvořena problémy spojenými s otázkou *fungování místních komunit*. V protikladu ke kategorii *institucionálních problémů*, která je spíše praktičtějšího charakteru, je téma místní komunit více politické v tom smyslu, že tyto argumenty většinou zaznívají ze strany občanů samotných. Vysoký počet argumentů spojených s fungování místních komunit odpovídá tomu, jakou pozici toto téma v diskuzi o slučování municipalit zastává. Jako konkrétní problém totiž bývá zmiňováno takřka vždy a to zejména z pozice těch, kteří stojí proti slučování. I v základní teoretické diskuzi je otázka soudržnosti místní komunity často zdůrazňována. V ní je místní identita spojována s malými nekonolidovanými municipalitami a stojí v protikladu k ekonomické efektivitě větších municipalit. Četnost argumentů také souvisí se sledovanými zdroji. Sborníky redigované Pawłem Swianiewiczem se například takřka vůbec nedotýkají ekonomických problémů, protože se jedná o texty, které se zabývají slučováním municipalit jako politickým a správním problémem. Časopis *Scandinavian Political Studies* se oproti tomu téměř nevěnuje otázkám

¹³ Viz část „Problematika volebního chování“.

místní identity, protože zkoumá zcela konkrétní aspekty proběhlých konsolidačních reforem ve skandinávských zemích. Časopis *Local Government Studies* potom kvůli svému obecnému zaměření pokrýval všechny kategorie poměrně rovnoměrně.

Graf č. 2: Výskyty argumentů

Zdroj: Autoři.

Četnost argumentů má ovšem jen částečnou vypovídací hodnotu. Kromě zdrojů závisí také na tom, na jaká konkrétní témata a země se jednotliví autoři zaměřovali. Samotný fakt, že některé argumenty se opakovaly, lze však interpretovat tak, že se u těchto argumentů nejednalo o pouhé ojedinělé deviantní případy. Hodnota tohoto článku spíše spočívá v tom, že (1) rozpoznává často zmiňované negativní aspekty slučování obcí, (2) tyto aspekty podrobněji popisuje, (3) činí tak za pomoci teoretických argumentů, které do diskuze vnesli přední akademici a (4) pro jednotlivé negativní aspekty cituje příklady z relevantních případových studií.

Na malém prostoru jsou tak zpřehledněny zásadní závěry evropského akademického diskursu. Současně jsou tyto závěry tímto článkem zpřístupněny komukoliv, kdo hledá informace o negativních aspektech slučování obcí shrnuté v ucelené podobě.

LITERATURA:

Analyzovaná literatura

BÄCK, H. (2003). Party Politics and the Common Good in Swedish Local Government. *Scan-*

- dinavian Political Studies*, Vol. 26, no. 2, s. 93-123. ISSN 0080-6757.
- BHATTI, Y. (2012). Distance and Voting: Evidence from Danish Municipalities. In *Scandinavian Political Studies*. Vol 35, no. 2, s. 141-158. ISSN 0080-6757.
- BLOM-HANSEN, J. (2010). Municipal Amalgamations and Common Pool Problems: The Danish Local Government Reform in 2007. *Scandinavian Political Studies*. Vol. 33, no. 1, s. 51-73. ISSN 0080-6757.
- BUNDGAARD, U.; VRANGSBÆK, K. (2007). Reform by coincidence? Explaining the Policy process of the Structural Reform in Denmark. *Scandinavian Political Studies*. Vol. 30, no. 4, s. 491-520. ISSN 0080-6757.
- CEUNINCK, K. D.; REYNAERT, H; STEYVERS, K.; VALCKE, T. (2010). Municipal Amalgamations in the Low Countries: Same Problems, Different Solutions. *Local Government Studies*, Vol. 36, no.6, s. 803-822. ISSN 0300-3930.
- DE PEUTER, B.; PATTYN, V.; WAYENBERG, E. (2011). Territorial Reform of Local Government: Evaluation Criteria Underpinning Decisions and Debate in Flanders. *Local Government Studies*, Vol. 37, no. 5, s. 533-552. ISSN 0300-3930.
- DE VRIES, M. S. (2008). Stability despite Reforms: Structural Asymmetries in Dutch Local Policy Networks. *Local Government Studies*. Vol. 34, no. 2, s. 221-243. ISSN 0300-3930.
- ELKLIT, J.; KJAER, U. (2009). Split-ticket Voting in Times of Sub-national Government Reorganisation: Evidence from Denmark. *Scandinavian Political Studies*. Vol. 32, no. 4, s. 422-439. ISSN 0080-6757.
- ERLINGSSON, G. Ó. (2005). Modelling Secession from Municipalities. *Scandinavian Political Studies*. Vol. 28, No. 2, s. 141-159. ISSN 0080-6757.
- FEKETE, É.; LADOS, M.; PFEIL, E.; SZOBOSZLAI, Z. (2002). Size of Local Governments, Local Democracy and Local Service Delivery in Hungary. In SWIANIEWICZ, Paweł (ed.). *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 31-100. ISBN 963-9419-45-1.
- HANSEN, T.; KLAUSEN, J. E. (2002). Between the Welfare State and Local Government Autonomy. *Local Government Studies*, Vol. 28, no. 4, s. 47-66. ISSN 0300-3930.
- HJELMAR, U.; OLSEN, A. L.; PEDERSEN, L. H. (2010). Should I Stay or Should I Go Now? Voluntary Retirement from Danish Local Government. *Scandinavian Political Studies*. Vol. 33, no. 4, s. 402-416. ISSN 0080-6757.
- HLEPAS, N. K. (2010a). Uncompleted Greek Territorial Consolidation: Two Waves of Reforms in Territorial consolidation reforms in Europe. In SWIANIEWICZ, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 45-74. ISBN 978-963-9719-16-3.
- HLEPAS, N. K. (2010b). Incomplete Greek Territorial Consolidation: From the First (1998) to the Second (2008–09) Wave of Reforms. *Local Government Studies*. Vol. 36, no. 2, s. 223-249. ISSN 0300-3930.
- HLEPAS, N. K.; GETIMIS, P. (2011). Impacts of Local Government Reforms in Greece: An Interim Assessment. *Local Government Studies*, Vol. 37, no. 5, s. 517-532. ISSN 0300-3930.
- HOULBERG, K (2010). Municipal Size, Economy and Democracy. In Swianiewicz, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 309-331. ISBN 978-963-9719-16-3.
- ILLNER, M. (2010). The Voluntary Union of Municipalities: Bottom-up Territorial Consolidation in the Czech Republic? In SWIANIEWICZ, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, 219-235. ISBN 978 963 9719 16 3.

- IVANOV, S.; TCHAVDAROVA, G.; SAVOV, E.; STANEV, H. (2002). Does Larger Mean More Effective? Size and the functioning of Local Governments in Bulgaria. In SWIANEWICZ, Paweł (ed.). *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute, 2002, s. 167-218. ISBN 963-9419-45-1.
- KLIMOVSKÝ, D. (2010). Territorial Consolidation and Intercommunal Cooperation at the Local Level in the Slovak Republic. In SWIANEWICZ, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, 2010, s. 237-254. ISBN 978-963-9719-16-3.
- KLING, J.; NIZNANSKY, V.; PILAT, J. (2002). Separate Existences Above All Else: Local Self-Governments and Service Delivery in Slovakia. In SWIANEWICZ, Paweł (ed.). *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 101-166. ISBN 963-9419-45-1.
- KJAER, U.; HJELMAR, U.; OLSEN, A.L. (2010). Municipal Amalgamations and the Democratic Functioning of Local Councils: The Case of The Danish 2007 Structural Reform. *Local Government Studies*, Vol. 36, no. 4, s. 569-585. ISSN 0300-3930.
- KRECI, V.; YMERI, B. (2010a). Conceptualizing Territorial Reorganization Policy Interventions in the Republic of Macedonia. In SWIANEWICZ, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 129-158. ISBN 978-963-9719-16-3.
- KRECI, V.; YMERI, B. (2010b). The Impact of Territorial Re-Organisational Policy Interventions in the Republic of Macedonia. *Local Government Studies*, Vol. 36, no. 2, s. 271-290. ISSN 0300-3930.
- KROGH, S. (2011). Reform Politics through the Creation of Inefficient Political Institutions: The Case of the 2007 Danish Administrative Reform. *Scandinavian Political Studies*, Vol. 34, no. 4, s. 307-331. ISSN 0080-6757.
- LARSEN, CH. A. (2002). Municipal Size and Democracy: A critical analysis of the argument of proximity based on the case of Denmark. *Scandinavian Political Studies*. Vol. 25, no. 4, s. 317-332. ISSN 0080-6757.
- MAYNZYUK, K.; DZHYGYR, Y. (2010). The Evolution of Ukraine's Administrative and Territorial Structure: Trends, Issues, and Risks. In SWIANEWICZ, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, 2010, s. 265-278. ISBN 978 963 9719 16 3.
- MELUA, D. (2010). Local Government Reform in Georgia. In Swianiewicz, Paweł (ed.). *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 159-188. ISBN 978-963-9719-16-3.
- PFEIL, E. S. (2010). Hungarian Public Service Reform: Multipurpose Microregional Associations. In Swianiewicz, Paweł (ed.). *Territorial Consolidation Reforms In Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 255-264. ISBN 978 963 9719 16 3.
- STUDENT'S RESEARCH CLUB SPATIUM (2010). Shadows in Cave: Georgian Consolidation Reform Seen from a Distance. In Swianiewicz, Paweł (ed.) *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 189-215. ISBN 978-963-9719-16-3.
- SWIANIEWICZ, P. (2002a). Is There a Third Road Between Small yet Ineffective and Big yet Less Democratic? Comparative Conclusions and Lessons Learned. In In SWIANEWICZ, Paweł (ed.). *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 293-326. ISBN 963-9419-45-1.

- SWIANIEWICZ, P. (2002b). Size of Local Government, Local Democracy and Efficiency in Delivery of Local Services — International Context and Theoretical Framework. In SWIANIEWICZ, Paweł (ed.). *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 5-28. ISBN 963-9419-45-1.
- SWIANIEWICZ, P. (2010a). Territorial Fragmentation As a Problem, Consolidation As a Solution? In SWIANIEWICZ, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 1-23. ISBN 978-963-9719-16-3.
- SWIANIEWICZ, P. (2010b). If Territorial Fragmentation is a Problem, is Amalgamation a Solution? An East European Perspective. *Local Government Studies*, Vol. 36, no. 2, s. 183-203. ISSN 0300-3930.
- SWIANIEWICZ, P.; HERBST, M. (2002). Economies and Diseconomies of Scale in Polish Local Governments. In SWIANIEWICZ, Paweł. (ed.). *Consolidation or Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 219-292. ISBN 963-9419-45-1.
- SWIANIEWICZ, P.; MIELCZAREK, A. (2010). Georgian Local Government Reform: State Leviathan Redraws Boundaries? *Local Government Studies*, Vol.36, no. 2, s. 291-311. ISSN 0300-3930.
- VRANGSBÆK, K. (2010). **Structural Reform in Denmark: Central Reform Processes in a Decentralized Environment in 2007**. In SWIANIEWICZ, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 27-44. ISBN 978-963-9719-16-3.
- WOLLMAN, H. (2010a). Territorial Local Level Reforms in East German Länder: Phases, Patterns, and Dynamics. In SWIANIEWICZ, Paweł (ed.). *Territorial consolidation reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute, s. 75-94. ISBN 978-963-9719-16-3.
- WOLLMAN, H. (2010b). Territorial Local Level Reforms in the East German Regional States Länder: Phases, Patterns, and Dynamics. *Local Government Studies*. Vol.36, no. 2, s. 251-270. ISSN 0300-3930.

Doplňující literatura

- BALDERSHEIM, H.; ROSE, L.E. (2010). A Comparative Analysis of Territorial Choice in Europe — Conclusions. In BALDERSHEIM, Harald; ROSE, Lawrence E. (eds.). *Territorial Choice. The Politics of Boundaries and Borders*. Hampshire: Palgrave Macmillan, s. 234-260. ISBN 978-0-230-23333-1.
- Český statistický úřad. Vývoj počtu obcí v České republice podle krajů (stav k 1.1.). Český statistický úřad [cit. 2012-08-09]. Dostupný z WWW <http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0201.pdf>.
- DOLLERY, B.; BYRNES, J.; CRASE, L. (2007). Is Bigger Better? Local Government Amalgamation and the South Australian Rising to the Challenge Inquiry. *Economic Analysis and Policy*. Vol. 37, no. 1, s. 1-14. ISSN 0313-5926.
- DOLLERY, B.; BYRNES, J.; CRASE, L. (2008). Australian Local Government Amalgamation: A Conceptual Analysis Population Size and Scale Economies in Municipal Service Provision. *Australasian Journal of Regional Studies*. Vol. 14, no. 2, s. 167-175. ISSN 1324-0935.
- FRANZKE, J. (2012). *Problems of Municipal Amalgamation. A European Comparison*.

- Předneseno dne 23. 4. 2012, IPS FSV UK v Praze.
- ILLNER, M. (2003). The Czech Republic 1990–2001. Successful reforma at the municipal level and a difficult birth of the intermediary government. In BALDERSHEIM, Harald H.; ILLNER, Michal; WOLLMANN, Hellmut (eds.). *Local Democracy in Post-Communist Europe*. Opladen: Leske + Budrich, 2003, s. 61-90. ISBN 3-8100-3192-5.
- ILLNER, M. (2006). Velikost obcí, efektivita jejich správy a lokální demokracie. In VAJDOVÁ, Zdenka; ČERMÁK, Daniel; ILLNER, Michal (eds.). *Autonomie a spolupráce: důsledky ustavení obecního zřízení v roce 1990*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, s. 15-26. ISBN 80–7330–086-9.
- JORDAHL, H.; LIANG, CH. Y. (2006). Merged Municipalities, Higher Debt: On Free-Riding and the Common Pool Problem in Politics. In *Research Institute of Industrial Economics, Working Paper*. No. 679, s. 1-19.
- KEATING, M. (1995). Size, Efficiency and Democracy: Consolidation, Fragmentation and Public Choice. In JUDGE, David; STOKER, Gerry; WOLLMANN, Harold (eds.). *Theories of Urban Politics*. London: Sage, s. 117-134. ISBN 0-8039-8865-6.
- KEIL, R.; BOUDREAU, J. A. (2005). Is There Regionalism after Municipal Amalgamation in Toronto? In *City*. Vol. 9, no. 1, s. 9-22. ISSN 13604813.
- KJAER, U. (2007). The decreasing number of candidates at Danish local elections: Local democracy in crisis? *Local Government Studies*. Vol. 33, no. 2, 195-213. ISSN 0300-3930.
- KRUNTORÁDOVÁ, Ilona (2012). *Problematické aspekty financování měst a obcí České republiky*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. 404 s. Diplomová práce. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Jüptner, Ph.D.
- RAYMOND, E.S.; MENIFIELD, CH. (2011): A Tale of Two Cities: An Exploratory Study of Consolidation and Annexation Policies in the Cities of Memphis and Nashville. *Public Administration Quarterly*. Vol. 35, no. 3, s. 403-441. ISSN 0734-9149.
- REINGEWERTZ, Y. (2012). Do Municipal Amalgamations Work? Evidence from Municipalities in Israel. In *Journal of Urban Economics*. Vol. 72, no. 2/3, s. 240-251. ISSN 0094-1190.
- TOMÁNEK, P.: Rozpočtové určení daní obcím (Zhodnocení současného stavu a doporučené principy změn). In *Deník veřejné správy*, 26. 7. 2004, [online]. [cit. 2009-12-03] Dostupný z WWW: <<http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=6109057>>.
- WOLLMANN, H. (2004). Local Government Reforms in Great Britain, Sweden, Germany and France: Between Multi-Function and Single-Purpose Organisations. *Local Government Studies*, Vol. 30, no. 4, s. 639-665. ISSN 0300-3930.
- Zákon o obcích. Zákon č. 128/2000 Sb.